

Weg in Tao

Weg in Tao

De kunst van innerlijke alchemie

Elly Nooyen

Colofon

Redactiegroep 'Weg in Tao'
Redactie: Anneke Stokman en Rensje Westen
Afbeelding omslag: Gao Qipei 1660–1734
Ontwerp en opmaak: studio Ivar Hamelink, Haarlem
Druk: Rozekruis Pers, Haarlem
Bindwerk: Binderij Van Wijk, Utrecht
Weg in Tao is gezet uit de Joanna
en gedrukt op 90 grams Biotop

ISBN 978 90 6732 482 3
© 2019 Rozekruis Pers, Haarlem

Rozekruis Pers
Baknessergracht 5
2011 JS Haarlem
023-532 38 52
info@rozekruispers.com
www.rozekruispers.com

De Chinese afbeeldingen zijn afkomstig uit:

'Bloemlezing van Chinese goden'

zhōng guó shén xiān huāng jí chēn gín biān

Uitgegeven door Shanghai Ancient Books Publishing House.

Shanghai gǔ jí chū bǎn shē

De afbeeldingen aan het begin van ieder hoofdstuk zijn overgetrokken van de gravure van het 'innerlijke land' in de Witte Wolken Tempel te Beijing.

De afbeelding bij paragraaf 58 is van een aquarel van de Chinese schilder Shi Tao (1642–1707).

De overige afbeeldingen zijn van de hand van de auteur.

Een studie volgen is leren
Tao volgen is afferen

Lao Zi

為
學
日
益
為
道
日
損

Inhoud

Inleiding	11
Hoofdstuk 1 Tao en Teh	15
1. Tao	17
2. De Teh	22
3. De Teh als net	25
4. De Teh als verbinding	29
5. Teh als eenheid	33
6. Teh als liefde	37
7. De Teh als transformator	41
Hoofdstuk 2 Tao - Kosmos - Mens	47
8. Kosmologie samengevat	49
9. De tijdloze qi	56
10. Het Ene	61
11. De oerchaos	66
12. Oerbeelden	70
13. Spirituele essenties	74
14. Oerzaad	77
15. Het oerbeeld van de mens	81
16. Het taoïstische denken	86
17. De Twee	90
18. De Drie	94
Hoofdstuk 3 Monade - Kosmos - Mens	101
19. De makrokosmos	103
20. Yin en Yang in de makrokosmos	108
21. De mikrokosmos	112
22. De mens als belofte	117

Hoofdstuk 4 Inzicht en Zelfkennis	123	55. Geven en nemen 1.	288
23. Val of ontwikkeling	125	56. Geven en nemen; 2. Het lege hart	293
24. You wei, hebbende handelen; begeerten	130	57. Geven en nemen; 3. Drie wegen	298
25. You wei; onszelf centraal stellen	134	58. Het vierkant zonder hoeken	303
26. You wei; polarisatie en strijd	139		
27. Handelen	144	Hoofdstuk 8 De oorspronkelijke natuur	309
28. De wijze mens	149	59. De qi in beweging brengen	311
29. De verlatene en behoeftige	154	60. De alomvattende code	315
30. Zi Ran	158	61. De eeuwige qi	320
31. Omkeren	162	62. De oorspronkelijke natuur	327
		63. Twee soorten jing	334
Hoofdstuk 5 Het Gereedschap voor de innerlijke alchemie	169	64. De klopp op de poort	341
32. Het lege midden	171	65. De Gele Vrouwe	346
33. Het grote inzicht	176	66. Het innerlijke land	352
34. De poort	180	67. Twee worden tot één	357
35. De basis van de koning	185	68. Monade en microkosmos	362
36. Innerlijke alchemie	190	69. Weerstand ontmoeten	367
37. Drievoudigheid	195		
38. De drie tijdloze schatten	199	Hoofdstuk 9 Transfiguratie	373
39. Ademen door de hielen	204	70. De ketel verwarmen	375
40. Drie schatten in ons lichaam	208	71. Druk op de ketel	380
		72. Het hart van de leerling-wijze	385
Hoofdstuk 6 Weg in Tao	215	73. Sluit de poorten	390
41. Water en vuur	217	74. Spreken	395
42. Tao, de basis van de innerlijke alchemie	222	75. Zelfkennis	401
43. De draad van Tao	227	76. De hitte koelen	405
44. De verborgen verbinding	231	77. Het gouden elixer	410
45. Sluit de poorten	236	78. De gouden pil	415
46. De qi ondersteunen	241	79. De verborgen verbinding	421
47. De qi verhogen	246	80. Verbonden met het Ene	426
48. De hoge waarde van het lage	251	81. De nieuwe Mens	432
Hoofdstuk 7 Blokkades tussen Tao en ons	257	Afbeelding innerlijke land	438
49. Aannemen en verwerpen 1.	259	Nawoord	440
50. Aannemen en verwerpen; 2. Samenbrengen	264	Bibliografie	442
51. Aannemen en verwerpen; 3. Vasten van het hart	269		
52. Kennis en kunnen 1.	274		
53. Kennis en kunnen; 2. Sluiers wegnemen	279		
54. Kennis en kunnen; 3. Het is niet wat het lijkt	283		

Inleiding

'De titel van dit boek, 'Weg in Tao', roept misschien vragen op als: wat is dat voor een weg? Of: Wie gaat er weg in Tao, ben ik dat? Waarom moet er een weg tot Tao gegaan worden? Is Tao dan niet hier?

De oude taoïsten kwamen met een antwoord dat ook in onze tijd verrassend actueel is: 'Wij leven in een wereld die tijdelijk is, maar deze wereld is niet de enige werkelijkheid. Wij maken deel uit van een oneindig groot veld van zijn.'

Tegenwoordig zouden we dit kunnen vergelijken met de reikwijdte van ons gezichtsvermogen. Wij zien maar een minuscule deel van het gehele elektromagnetische spectrum. Dit spectrum is maar liefst zo'n tien biljoen keer groter dan ons zichtbare licht (10.000.000.000.000). Dit is zo immens groot dat we ons er amper iets bij voor kunnen stellen.

Zo kunnen we ook naar onze wereld kijken. Wij leven in een veld van bestaan dat gebonden is aan een ruimte, ons universum. Alles daarin is tijdelijk. Daarnaast heeft alles daarin twee kanten, een plus en een min. Maar wat we niet zien is dat ons bestaan ingebed ligt in een spectrum van 'zijn' dat oneindig is. Daarin zijn geen tijd of ruimte, en is niets gepolariseerd. Dit spectrum wordt door de oude taoïsten 'het Ene' genoemd. Het kenmerk van het Ene is dat het Een-zonder-twee is, het is één in zichzelf.

Een-zonder-twee

Ons universum; de aarde; wijzelf

Het Ene staat zó dicht bij Tao, dat beide vaak in één adem genoemd worden. Steeds werkt dóór het Ene heen het mysterie dat wij 'Tao' noemen.

Het Ene doorstraalt het minieme deeltje van het spectrum dat onze tijdelijke wereld is, en het vele dat daarin is.

De mens in onze maatschappij wil zich kunnen ontplooiën, zijn potentie verwerkelijken. Maar hoe kunnen wij dat doen wanneer we ons alleen focussen op dat één biljoenste deel van ons zijn, en niet op het grote geheel waarbinnen we ingebed liggen? Hoe kunnen we ten diepste Mens zijn wanneer we ons wel verbinden met het vele, maar voorbijgaan aan Een-zonder-twee?

De oude taoïsten hadden als antwoord op die vraag: Ga de weg van Innerlijke Alchemie.

Innerlijke alchemie houdt in dat de twee, alle duale aspecten van deze wereld, tot één gemaakt worden. En hierin is de hele mens betrokken: zijn denken, voelen, handelen, maar ook zijn lichaam. De mogelijkheid tot één maken komt vanuit de kracht die van Tao uitgaat. Dit is een kracht die in het midden van al het bestaande verborgen ligt. Bij ons mensen is dat in ons hart.

Het is een wonderlijke weg, want wie deze weg gaat, gaat weg in Tao. Dat houdt in dat alles in ons dat Tao in de weg staat in een alchemisch proces wordt omgezet. Daarin vinden vele transformaties plaats, en dat gaat net zolang door tot we ons bewust worden van Een-zonder-twee, en mogelijk nog lang daarna.

Innerlijke alchemie is het oplossen van iedere vorm van afgescheiden zijn. Geleidelijk, maar vast en zeker. De beoefenaar wordt hierdoor, bij wijze van spreken, als een kleine vonk van een immens groot vuur. En hij straalt het licht en de warmte ervan spontaan weer uit. Dat verandert niet alleen zijn eigen leven, maar werkt ook uit in de gehele tijdelijke wereld. Deze wordt erdoor verwarmd en verlicht en transformeert in zekere mate mee. De innerlijke alchemist gaat zijn weg dan ook nooit voor zichzelf alleen.

Als eerbetoon aan de *Daodejing* van Lao Zi is dit boek in 81 paragrafen geschreven. Iedere paragraaf begint met een regel uit de *Daodejing*, die dan de leidraad vormt voor het thema dat besproken wordt. Een bijpassend gedeelte uit de schatkamer van de vele oude taoïstische geschriften besluit iedere paragraaf.

Op het omslag van dit boek staat in het Chinees:

Wanneer niet-doen wordt gedaan
blijft niets ongedaan

Deze mysterieuze gedachte toont in één enkele zin de basis van de innerlijke alchemie. Wie (de) 'Weg in Tao' gaat, zal ervaren dat alles gedaan wordt.

Elly Nooyen
September 2019

道

tao

Hoofdstuk één Tao en Teh

Tao.
Mysterieuzer dan mysterieus.
Wij staan voor de poort
zoekend naar de sleutel
die we al in handen blijken te hebben.

道 dào	可 kě	道 dào	非 fēi	常 cháng	道 dào
weg	kunnen	weggen, gaan	in geen geval	permanent	weg

Wat Tao is, weet niemand. Tao is niet iets van alles dat we kennen, kunnen weten, berekenen, voelen, bedenken of ons voor kunnen stellen. Tao is Niets. Maar uit dat Niets zijn alle ietsen voortgekomen.

Tao is een onvoorstelbare werkelijkheid.

Wie dit beseft, staat voor de vraag wat dit voor zijn leven betekent. Hierover schreef de oude Chinese wijze Lao Zi zo'n twee en een half duizend jaar geleden een klein boekje van slechts 81 korte gedichten: de Daodejing genaamd. Het boekje (jing in het Chinees) gaat over Tao, (of dao) en de werking die van Tao uitgaat: de Teh genoemd (of de).

Het eerste vers begint met:

Het Dao dat als 'Dao' aangeduid kan worden is niet het permanente Dao. De naam die genoemd kan worden, is niet de permanente naam.
René Ransdorp (uit het Chinees)

Een weg die je wijzen kunt, is niet de eeuwige Weg. Een naam die je noemen kunt, is niet de eeuwige naam.
Teun Tjé (hertaling)

In het gewone Chinees betekent Tao letterlijk 'een weg', maar Lao Zi duidt er een tijdloze energie mee aan. Deze was er al voordat ons universum tot leven kwam en zal er nog steeds zijn wanneer dit ophoudt te bestaan. Tao is 'permanent' in de betekenis van dat het nooit is ontstaan en evenmin zal ophou-

道
可
道
非
常
道

De weg die gegaan kan worden, is in geen geval de tijdloze Weg.

Laozi 1

den te bestaan. Tao is geen object en valt daarom niet te kennen. Het is 'leeg' in de zin van dat het geen vorm heeft, maar is daarentegen 'vol' aan inhoud, want Tao is de bron van alle tijdelijke dingen. Toch is Tao geen persoonlijke god, of een scheppend opperwezen, want deze zijn 'iets'; Tao is niet-iets. Het paradoxale is dat we woorden nodig hebben om te zeggen dat woorden met betrekking tot Tao volkomen ontoereikend zijn. Met woorden onderscheiden we de dingen van elkaar, terwijl Tao van niets of niemand afgescheiden is, het is alomtegenwoordig. Het zou dan ook onzinnig zijn om de naam zelfs maar te noemen, ware het niet dat juist doordat Tao werkzaam is in al het bestaande - dus ook in jou en in mij - het mogelijk is om de werking ervan te leren kennen en er verbinding mee te maken. Daarom kunnen we Tao niet onbesproken laten.

Door ons op onpersoonlijke wijze open te stellen voor deze energie, deze Tao, kan er contact mee gemaakt worden. Deze klinkt dan door in alles in en buiten onszelf. Maar de paradox bestaat erin dat wie denkt Tao te pakken te hebben, met lege handen blijkt te staan. We hebben weliswaar woorden nodig om ermee naar het bestaan van Tao te verwijzen, maar door woorden is Tao niet te kennen.

De Daodejing wordt ook wel kortweg de 'Laozi' genoemd. In Laozi 1 wordt even verderop gezegd:

Blijf je altijd vol verlangens, dan zie je slechts wat je beoogt.

Kristofer Schipper (uit het Chinees)

Wie steeds begerig streeft zal slechts de buitenkant aanschouwen.

Paul Salim Kluwer (hertaling)

Dit zou ons kunnen ontmoedigen want er wordt mee bedoeld dat wie naar Tao verlangt, juist door zijn verlangen alleen ziet wat hij zelf wil zien: hij of zij projecteert zichzelf op Tao. Wie erover spreekt, denkt dan ook ten onrechte te weten, want Tao is onkenbaar. Wie naar Tao verlangt, staat als het ware voor een gesloten poort, terwijl hij naarstig op zoek is naar de sleutel. Dit zou een uitzichtloze situatie zijn, ware het niet dat enkele regels verderop in vers 1 wordt gezegd: (zie volgende pagina)

De sleutel tot de toegangspoort blijkt te bestaan in het niet langer meer koesteren van welke begeerte dan ook. Dit blijkt

Daarom kan alleen hij, die zijn zinnelijke begeerten heeft overwonnen, dat onuitsprekelijke beleven.

E.J. Welz (uit het Chinees)

Daarom zullen zij die eeuwig zonder begeerte zijn, op deze manier zijn fijnzinnigheid waarnemen.

Robert G. Henricks (uit het Chinees)

gemakkelijker gezegd dan gedaan, want we hebben nu eenmaal begeerten en verlangens en komen er niet vanaf door te besluiten ze uit alle macht te bestrijden, want geen begeerten willen hebben is immers ook een vorm van begeerte. Het lijkt of de sleutel niet bij het slot past. Dit is echter niet het geval; we maken alleen de vergissing dat wij het zijn die de poort kunnen openen. We zijn immers gewend om als we iets willen bereiken, actie te moeten ondernemen. Ook oordelen we vaak onbewust over ons eigen gedrag. Op die manier maken we zonder er erg in te hebben onderscheid: aan de ene kant heb ik mijn begeerten (*fout*), en aan de andere kant moet ik die kwijt zien te raken (*goed*).

Kort gezegd gaat de hele Daodejing over hoe wij iets van de werking van Tao kunnen leren kennen. Steeds wordt de lezer geplaatst voor de misvatting dat hij denkt iets te moeten doen. Het omgekeerde is echter het geval: we moeten juist iets niet-doen: niet uitgaan van onszelf en van onze opvattingen over goed of slecht. Wij zijn niet 'slecht' of verwerpelijk, maar wanneer we te veel op onszelf zijn gericht, isoleren we ons van onze natuurlijke, spontane verbinding met Tao, en dan lopen we vast in onszelf.

In verband met het bestaan van onze vele verlangens biedt Laozi 19 een verrassend perspectief:

Ziet uzelf in uw (oorspronkelijke) eenvoud en behoud uw (oorspronkelijke) puurheid.

Henri Borel (uit het Chinees)

Houd je aan de ongeverfde zijde en het ruwe hout

Baker en Wilkes (hertaling)

Lao Zi zegt niet: 'Concentreer je op het probleem 'mijn begeerten' en los het op', maar hij zegt: 'Zie jezelf zoals je oorspronkelijk bent'. Dat houdt in: verbonden met Tao, want de termen 'ongeverfde zijde' en 'het ruwe hout' zijn verwijzingen naar Tao.

Oorspronkelijk komt al het bestaande uit Tao voort, en wij mensen dus ook, hoewel niet in de stoffelijke vorm die we nu

hebben, maar als een concentratie van pure, zuivere energie, die niet in zijn tegendeel kan verkeren. Dat is onze oorspronkelijke natuur en deze leeft nog steeds in ons hart, zij het diep verborgen. Daarop kunnen we ons richten en wanneer we dit zonder verwachtingen doen, ontstaat er openheid in ons bewustzijn.

Dit onvoorwaardelijk openstellen is in het taoïsme een centraal thema. Het wordt genoemd: *wu wei*; het doen van het niet-doen. Dat houdt niet in dat we de zaak rustig op zijn beloop kunnen laten vanuit de idee dat iedere actie per definitie 'verkeerd' zou zijn. Zou dit het geval zijn, dan zou alles en iedereen allang één zijn met de Tao-energie. Het paradoxale van het niet-doen is dat er juist een heleboel 'moeite' wordt gedaan. Eerst moeten we het aandurven om onze zo menselijke begeerten - zonder oordeel - onder ogen te zien. Vervolgens vraagt het inspanning om de bewuste keuze te maken om onze begeerten niet te gaan bestrijden; we zijn immers niet in staat om onszelf aan de haren uit het moeras te trekken. Het enige dat we kunnen doen, is ons tot het alomtegenwoordige Tao richten. En tot slot is het best lastig om dan te ervaren én te leren accepteren dat onze begeerten hierdoor niet ogenblikkelijk zullen verminderen. Ons tot Tao richten is geen wondermiddel om een beter mens te worden, maar houdt in dat we ons in een proces van ingrijpende veranderingen bevinden. Hierdoor gaat de poort tot het mysterie van Tao ongemerkt stukje bij beetje open. Maar niet om de mens die we waren door te laten, want die is dan volkomen veranderd. De Vlaamse sinoloog prof. dr. Ulrich Libbrecht zegt hierover:

*Opgepast, tao is geen via strata, een bestrate weg die daar weg ligt te wezen ook als niemand erover loopt. Tao is de weg die een vogel door de lucht teken: vogel weg, weg weg! Je weg rolt dus achter je als een loper op; daarom kan je niet terug. Dat betekent voor taoïsten dat jij niets anders bent dan je eigen weg, je eigen tao: samen met je weg verdwijnt je zelf.*¹

De mens die op zichzelf gericht is, staat voor een gesloten poort, maar voor wie zijn ik kan vergeten, blijkt dat de poort nooit gesloten was. Wie minder wordt, zal Tao vinden.

Dat Tao 'te vinden' is, is mogelijk door de werking, de kracht, de capaciteit of het vermogen die van Tao uitgaan (ook hier

schieten woorden tekort). Deze wordt 'de Teh' genoemd. De Teh is onlosmakelijk met Tao verbonden, zoals de straling die van de zon uitgaat, niet los kan staan van de zon. De Teh is dan ook – evenals Tao – alomtegenwoordig. Maar terwijl Tao altijd in het verborgene blijft, is de Teh te ervaren. Het is door de werking die van Tao uitgaat, dat wij in staat zijn om te veranderen van een mens die zichzelf centraal stelt, in een die zich bewust wordt van zijn oorspronkelijke natuur. In de volgende paragrafen bespreken wij wat de Teh allemaal inhoudt. Naast de Daodejing zijn er verschillende andere taoïstische geschriften bewaard gebleven. De meest bekende daarvan is die van Zhuang Zi (ca. 369 v.Chr. - 286 v.Chr.). Hij verhaalt in rake en vaak humoristische taal over mensen die Tao zoeken. Eén verhaal gaat over een zogeheten Riviergraaf, die op zoek is naar Tao. In de herfst vloeien er vanaf de hoge bergen veel kleine beekjes in hem uit, waardoor hij aanzwelt en steeds breder wordt. Hij vindt zichzelf dan ook heel wat. Dit verandert wanneer hij tenslotte de eindeloos uitgestrekte Noordelijke Wereldzee ziet liggen; hij beseft dan dat zijn grootheid maar betrekkelijk is. De god van de Noordelijke Wereldzee ziet hem en zegt:

Dat je met een kikker in een put niet over de zee kunt praten, komt omdat hij begrensd wordt door een ruimte.

Dat je met een zomerinsect niet over ijs kunt praten, komt doordat hij vastzit aan een tijd.

Dat je met bekrompen geleerden niet over Dao kunt praten, komt omdat ze gebonden zijn aan een leer.

*Nu je buiten je oevers bent getreden en je blik hebt gericht op de grote zee, weet je dat je schamel bent, en kan er met jou over het Grote Beginsel gepraat gaan worden.*²

1. Ulrich Libbrecht, Een glimlach uit het Oosten, p. 36, Davidsfonds, 2006.
2. René Ransdorp, Zwervend met Zhuang Zi, p. 92, Uitg. Damon, 2007.

道

2 De Teh

有 yǒu	名 míng	萬 wàn	物 wù	之 zhī	母 mǔ
bestaan, zijn	noemen	tienduizend	dingen	3e pers.	moeder

有名萬物之母

Tao en Teh zijn zoals eerder gezegd onlosmakelijk met elkaar verbonden, maar terwijl Tao altijd in het verborgene blijft, is de Teh voor ons soms heel even ervaarbaar. Dit is mogelijk doordat de Teh zich manifesteert in alles wat bestaat. De Teh vormt een verbindingsweg tussen Tao en de zogeheten ‘tien-duizend dingen’ in ons universum (de term waarmee in het taoïsme alle levende en niet-levende wezens worden aangeduid).

Wanneer we op onszelf gericht zijn, zoals vaak het geval is in het gewone dagelijkse leven, merken we de werking van de Teh niet op. Maar wanneer we innerlijk stil worden doordat ons denken, willen en voelen voor een moment tot rust zijn gekomen, kunnen we er iets van ondergaan. Dit kan bijvoorbeeld wanneer we beseffen hoe groot het wonder van de natuur is, of als we in een donkere nacht naar het universum kijken, of tijdens diepe stilte. Steeds wanneer we – al is het maar voor even – niet op onszelf gericht zijn, ontstaat in ons hart en hoofd een open ruimte waarin de tijd niet meer lijkt te bestaan en waar de grenzen tussen ons ik en onze omgeving zijn weggevallen.

Dan kan het een enkele keer gebeuren dat zich aan ons iets manifesteert dat klaar en helder is, maar waar we moeilijk woorden aan kunnen geven. Terwijl onze ogen niets zien, en onze oren niets horen, mogen we heel even een afglans van het mysterie schouwen. Daarna sluit de open ruimte zich

Bestaan is de naam voor de moeder van de tienduizend dingen.

Laozi 1

weer en keren we terug naar ons dagelijkse bestaan. Wat blijft, is de onuitwisbare herinnering aan iets dat van wezenlijk belang is.

Een dergelijke beleving betekent echter niet dat we Tao hebben ervaren, want deze is en blijft altijd in het verborgene, maar we mochten heel even een glimp opvangen van de werkzaamheid ervan: de Teh.

De Teh is een stil-makend wonder.

De Teh wordt wel gezien als de symbolische moeder van al het bestaande, want de werking die van de Teh uitgaat, is als voedende energie werkzaam in de tienduizend dingen. Hierdoor kan alles zich op zijn eigen manier ontwikkelen.

德 Het Chinese karakter voor Teh betekent: deugd, capaciteit of werking. Het is samengesteld uit vijf andere karakters: links zien we het karakter voor ‘stappen’ en rechts (van boven naar beneden) de karakters voor ‘verbinding’, ‘netwerk’, ‘eenheid’ en ‘hart’. De betekenis van ieder afzonderlijk karakter maakt iets duidelijk over de grootsheid van de Teh (deze worden in de paragrafen 3 t/m 7 nader toegelicht). Dit gaat echter alleen op voor de manifestatie van Tao in ons zonnestelsel, en meer bijzonder bij ons op aarde. Over de werking van Tao in andere zonnestelsels, of zoals deze buiten ons universum werkzaam is, kunnen wij niets zeggen.

Karakters zijn in het oude China heilig, omdat ze worden gezien als een kunstzinnige uitdrukking van de werking van Tao in de kosmos. Deze werking is alomtegenwoordig in zowel het hele grote, zoals het universum of de macrokosmos, als in het hele kleine, de ontelbaar vele microkosmoi. Wij mensen zijn een afspiegeling van de macrokosmos en worden in het taoïsme gezien als een microkosmos.

De Teh vormt een verbindingsweg vanuit Tao tot al het bestaande, ook wanneer we ons daar niet van bewust zijn, want de kracht van de Teh maakt het leven mogelijk. Het karakter voor Teh drukt uit op welke manier Tao de tienduizend dingen via de Teh tegemoetkomt, maar ook op welke manier

deze tienduizend dingen Tao kunnen naderen; want de Weg is nooit als eenrichtingverkeer.

De Teh is de uitvoerende energie van Tao.

Tot besluit van deze paragraaf een stukje uit de Zhuangzi waar meer specifiek gesproken wordt over het verband tussen Tao, de Teh en de mens:

De Meester zegt: 'Het is Tau, dat alle dingen draagt en overspant. Hoe machtig is het in zijn overweldigende stroom. Daarvoor moet de hoge mens alles wegvagen uit zijn geest. Doen zonder te doen, dat wordt hemels genoemd. (...)

Mensen lief te hebben en de schepselen wel te doen, heet welwillendheid.

Te doorgronden, waarin het verschillende een is, heet grootheid van ziel.

Gedrag dat vrij is van de zucht boven anderen uit te blinken, is verhevenheid.

Vast te houden aan Deugd [Teh] heet de leidende richtlijn, eenheid met Tau heet volledig te zijn en niets uiterlijks toelaten om de wil te binden is volkomenheid.

Als de hoge mens dit begrijpt, houdt hij al het bestaande omvangen in zijn ziel en toont hiermede de verhevenheid van zijn geest.³

3. J.A. Blok, Uit de werken van Tsjwang-Tze, p. 34, N. Kluwer, 1951.

De Teh als net

道 dào	生 shēng	之 zhī	德 dé	畜 xù	之 zhī
tao, weg, pad	voortbrengen	3e pers.	teh, capaciteit	grootbrengen	3e pers

德 In het midden van het Chinese karakter voor Teh staat het karakter voor net, in de zin van bijvoorbeeld visnet of weefsel (het zwarte gedeelte). De Teh doordringt de hele kosmos, dus ook alle tienduizend dingen, met een zeer fijnmazig netwerk, bestaande uit pulserende energiegolven. Deze golven hebben talloze nuanceringsen van vibraties, maar zijn volkomen met elkaar verbonden. Deze vormen een oneindige hoeveelheid onzichtbare verbindingswegen tussen de Teh en alles wat zich in ons universum bevindt of zich daarin nog zal gaan ontwikkelen. De tienduizend dingen zijn niet kant en klaar in het universum gekomen, maar maken een ontwikkelingsproces door. De Teh in diens hoedanigheid van onstoffelijk weefsel bevat dan ook een oneindige hoeveelheid informatie met betrekking tot de tienduizend dingen. Dit fijnmazige weefsel houdt hen echter niet gevangen, zoals een visnet, maar vormt een voedende omhulling, zodat alles zich naar de eigen aard en mogelijkheden kan ontwikkelen. In de tijdloze energie van de Teh gaat nooit iets verloren.

Wij zijn door dit weefsel, door deze energie niet alleen verbonden met andere mensen, maar ook met de aarde, de planten en de dieren, de bergen en de zeeën. Tegelijkertijd zijn we door het weefsel, of het netwerk van de Teh, ook verbonden met het zonnestelsel, met sterrenhopen en nevels, ja met alles in het universum, niets of niemand uitgezonderd.

De Teh als liefde

修 xiū cultiveren	之 zhī het	於 yú ten bate van	天 tiān 下 xià hemel-onder: al het bestaande	其 qí die, dat
德 dé teh	乃 nǎi daarop	普 pǔ alom		

德 Helemaal onderaan in het karakter voor Teh staat het karakter voor 'hart'. In het westen is het hart het symbool voor gevoelens, maar in het oude China ervoer men het hart als de plaats waar zowel het denken en het voelen als ook de daaruit voortkomende acties met elkaar verbonden zijn.¹¹ Ons hart wordt gezien als een plaats waar de Teh het meest merkbaar op ons inwerkt en ons leert hoe we onbaatzuchtige mensenliefde kunnen ontwikkelen. Opvallend is dat de oude taoïsten het hart niet zagen als de puur stoffelijke motor van het lichaam, want als orgaan verschilt het niet van andere organen, zo is de gedachte. Het niet-stoffelijke hart wordt als de werkelijke heerser van het menselijk organisme beschouwd, omdat Tao zich daarin het meest dichtbij uitdrukt.¹²

In Laozi 70 wordt hierop bedoeld:

De Wijze trekt grove wollen klederen aan, en verbergt zijn edelstenen in zijn boezem.
Henri Borel (uit het Chinees)

De wijze doolt rond als de grootste bedelaar.
Hij verbergt de jade en draagt het juweel in het diepst van zijn hart.
Aleid C. Swierenga (hertaling)

In het diepst van ons menselijke hart ligt de tijdloze schat

修之於天下其德乃普

Geef Liefde aan de schepping en Liefde zal alomtegenwoordig zijn.

Laozi 54

van Tao, als een kostbaar juweel. In ons hart kunnen wij de onvoorwaardelijke liefde-energie van de Teh ervaren. De Laozi is geschreven op een manier waarbij het ene vers het andere aanvult door er iets nieuws aan toe te voegen. Vers 62 maakt duidelijk dat deze schat er voor ieder mens is, ongeacht of deze zich hiervan bewust is of niet, want de tienduizend dingen zijn volkomen in Tao:

Hij [Tao] is zowel het juweel van goede mensen, als de toevlucht van niet-goede mensen.

J.J. Duyvendak (uit het Chinees)

Tao is de toevlucht aller wezens
Schat van het goede, steun van het niet-goede.

J.A. Blok (hertaling)

Wanneer we in verband met de Teh over liefde spreken, wordt daarmee geen warm gevoel voor iets of iemand bedoeld, maar een energie die alles en iedereen zonder oordeel omvat. De Teh is dan ook geen godheid of een hoog spiritueel wezen, maar de werkzaamheid, de energie die van Tao uitgaat. Deze energie drukt zich in onze wereld op heel verschillende manieren uit en daar geven wij namen aan, zoals bijvoorbeeld liefde. Maar de liefde-energie van de Teh kan niet vergeleken worden met de liefde zoals wij die kennen, want deze verwacht altijd iets van een ander en is bovendien van tijdelijke aard, al is het maar omdat ons leven eindig is. De liefde van de Teh is een tijdloze, niet-oordelende, ruimtescheppende vibratie. Deze maakt belangeloos en onbaatzuchtig alle leven mogelijk, zonder aanzien des persoons, voor zowel de goeden als de kwaden. Teh is objectief en neutraal. Niets of niemand zou kunnen bestaan zonder deze allesomvattende en ruimhartige liefde-energie. Wat wij mensen ook doen, voelen of denken, de liefde van de Teh maakt het mogelijk dat wij onze levenservaringen opdoen, ongeacht de keuzes die we maken.

De liefde van de Teh is onvoorwaardelijk.

De vibratiegolven waar het netwerk van de Teh uit bestaat, zijn onvoorwaardelijke liefde-energie. Een mens die bezig is om in spiritueel opzicht volwassen te worden, wordt zich daarvan geleidelijk bewust. Dan staat hij voor de vraag op

welke manier hij kan leren om ook ruimhartig en onbaatzuchtig lief te hebben. Dit is niet eenvoudig omdat het inhoudt dat we ook leren om degenen die ons kwaad doen, lief te hebben. Dit doen we door ons hart vrij te maken van onzuivere emoties en vooroordelen ten aanzien van een ander, dan kunnen we onbaatzuchtig open staan voor deze mens. Dit blijkt geen eenvoudige opgave te zijn want we zijn gewend om onderscheid te maken aan wie we onze liefde geven en aan wie niet. Ons slimme brein bedenkt daarbij razendsnel goed klinkende argumenten om ons oordeel te legitimeren. Wanneer we daarnaar handelen, is de openheid voor de Teh echter verdwenen. De Teh is er wel, want deze is niet aan tijd of ruimte gebonden, maar wij hebben onszelf er dan van afgesloten, als iemand die op klaarlichte dag de gordijnen dichtdoet.

De Teh is neutrale liefdekracht.

Leren om onbaatzuchtig lief te hebben wil zeggen zodanig te leren leven dat ons eigenbelang niet centraal staat. Dit houdt in dat we uit ons samengetrokken bewustzijn moeten kruipen: wu wei. Hierdoor gaan de gordijnen steeds een klein beetje verder open. Toch is het niet zo eenvoudig als het lijkt, want een mens is sterk op zijn eigenbelang gericht en dat leert hij niet zonder slag of stoot af.

De Vlaamse sinoloog Ulrich Libbrecht vat deze situatie als volgt samen:

Ik moet dus mezelf ervaren als een golf in de universele stroom. Deze ervaring schenkt mij diepe vreugde, omdat ze een kosmische zinservaring is, maar ook verdriet, omdat ze het offer van mijn ik-bewustzijn vraagt.¹³

Paradoxaal genoeg ontstaat door dit 'offer' een ruimte waarin de kracht van de Teh optimaal tot ons kan komen. Hierdoor resoneren we dan als een kleine, tere draad in de alomvattende vibratie van de Teh.

De liefde van de Teh zuivert ons hele wezen.

Tot slot een citaat uit een taoïstische tekst, de zogeheten Ney Ye, (350 jaar voor onze jaartelling). De titel betekent: 'de werking van het innerlijk'.

Wordt de Kracht [Teh] vervolmaakt, komt de wijsheid naar buiten
 En geen der tienduizend dingen blijft buiten je macht
 De vorm van het hart
 Is van nature daarmee gevuld en daarvan doordrongen
 En van nature zo gegroeid en vervolmaakt
 De redenen waardoor dit verloren gaat
 Zijn steeds weer zorgen, vreugde, blijheid, boosheid, begeerte en zoeken naar
 voordeel
 Wie zorgen, vreugde, blijheid, boosheid, begeerte en zoeken naar voordeel
 kan loslaten
 Diens hart zal weer terugkeren naar de natuurlijke staat van compleet-
 heid.¹⁴

11. D.H. Hall and R. Ames, *Philosophy East and West*, 1991.

12. A.C. Graham, *History of Religions*, 9.2-3, p 151, 1969.

13. Ulrich Libbrecht, *Inleiding comparatieve filosofie*, deel I, p 245, Van Gorkum, 1995.

14. Dianne Sommers, *De Chinese fascinatie voor de Geest*, p. 52, Libra en Libris, 2007.

De Teh als transformator

反 fǎn 者 zhě 道 dào 之 zhī 動 dòng
 terugkeren grammaticaal partikel tao, weg, pad 3e pers. als object bewegen, dynamisch

德 Het linkerdeel in het karakter voor Teh tenslotte, heeft de betekenis van een stap zetten met de linkervoet. Zo'n stap is een verwijzing naar groot geluk. In het oude China werd links geassocieerd met gelukkige omstandigheden en rechts met onheil. Dit gebruik is ontstaan doordat de keizer werd gezien als 'de zoon des hemels'. Wanneer deze hof hield, zat hij altijd met zijn gezicht naar het Zuiden, zodat de zon, als verwijzing naar de hemel, links van hem opkwam. Degene die eer toekwam, mocht daarom aan de linkerkant van de keizer zitten. Deze betekenis blijkt ook uit Laozi 31:

In alles, wat geluk aanbrengt, is de linkerplaats de hoogste, in al wat ongeluk aanbrengt, de rechterplaats. Henri Borel (uit het Chinees)	De wijze stelt zich aan de linkerkant van de Keizer De krijgsman aan zijn rechterkant. Aleid C. Swierenga (hertaling)
---	---

De Teh 'stapt' ons vanuit het tijdloze tegemoet door middel van het verbindende netwerk. Hierdoor wordt ons de mogelijkheid geschonken om het tijdelijke met het tijdloze in evenwicht te brengen. De dynamiek van de Teh ervaren wij alsof deze tweevoudig is en wij onderscheiden een uitgaande en een ingaande beweging; maar in feite zijn beide één, zoals een cirkel. De Teh stroomt ons vanuit het tijdloze tegemoet, als een golf die uit de zee op het strand uitvloeit. Wanneer